

PARAISTEN KAUPUNGIN TERVEYDENHUOLLON POTILASTURVALLISUUSUUNNITELMA

Potilasturvallisuusvastaava Ann-Christin Elmvik
Hyväksytty Sosiaali- ja terveyslautakunnassa 14.11.2013

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	2
2. POTILASTURVALLISUUDEN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	3
3. POTILASTURVALLISUUDEN LINJAUKSET	5
3.1 Johdanto	5
3.2 Potilasturvallisuuden linjausten täytäntöönpano	6
3.3 Potilasturvallisuuskulttuuri	8
4. POTILASTURVALLISUUSJÄRJESTELMÄ	10
4.1 Johtamisjärjestelmä	10
4.2 Organisaatio ja vastuuhenkilöt	11
4.2.1 Johtoryhmä	11
4.2.2 Vastuuhenkilöt	11
4.2.3 Työryhmät	13
4.3 Potilasturvallisuusraportti	14
4.4 Riskeistä ilmoittaminen ja riskien hallinta	15
5. HENKILÖSTÖN OSALLISTUMINEN	18
5.1 Uusien työntekijöiden perehdytys	18
5.2 Laillistettujen ammattihenkilöiden tehtävissä toimivat opiskelijat	19
6. POTILAAN JA OMAISTEN OSALLISTUMINEN	20
7. POTILASTURVALLISUUSUUNNITELMAN SEURANTA	20
8. OHJEET JA YKSITYISKOHTAISET MENETTELYTAVAT	21
KIRJALLISUUSLUETTELO	22

1. JOHDANTO

Potilasturvallisuussuunnitelma on Paraisten kaupungin terveydenhuollon käyttämä potilasturvallisuuden toteuttamis- ja seurantaväline. Suunnitelma pohjautuu terveydenhuoltolain¹ 8 §:n vaatimukseen sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen (341/2011) laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta².

Paraisten kaupungin taloussuunnitelmaan ja talousarvioon³ on kirjattu potilasturvallisuutta koskevaksi tavoitteeksi potilasturvallisuussuunnitelman soveltaminen ja henkilökunnan tietoisuuden lisääminen potilasturvallisuutta koskevista asioista.

Potilasturvallisuus on terveyden- ja sairaanhoidon laadun perusta. Potilasturvallisuus edellyttää saumatonta yhteistyötä sekä kaikkien ammattilaisten että potilaiden välillä. Terveydenhuollon ammattihenkilöt ja organisaatiot pyrkivät kaikessa toiminnassaan edistämään potilasturvallisuutta ja oppimaan kokemuksista. Me Paraisten kaupungin terveydenhuoltoyksikössä toimimme aktiivisesti potilasturvallisuuden edistämiseksi. Potilasturvallisuuden varmistamiseen ja kehittämiseen tähtäävät toimintatavat on kuvattu tässä suunnitelmassa. Tavoitteena on potilasturvallisuuden jatkuva kehittäminen siten, että estettävissä olevia vaaratilanteita ei tapahdu. Tavoitteena on myös, ettei yhdellekään potilaalle aiheudu hoitoprosessin poikkeamasta johtuvaa haittaa, joka olisi estettävissä.

Suomalaisen potilasturvallisuusstrategian 2009–2013⁴ mukaisesti potilasturvallisuutta käsitellään neljästä eri näkökulmasta: turvallisuuskulttuuri, vastuu, johtaminen ja säädökset.

---

¹ Finlex

² Finlex

³ Paraisten kaupungin talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2013–2015, hyväksytty 2012.

⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:3.

2. POTILASTURVALLISUUDEN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Potilas/asiakas

Terveyden- ja sairaanhoitopalveluja käyttävä tai muuten niiden kohteena oleva henkilö⁵.

Terveyden- ja sairaanhoitopalvelut

Potilaan terveydentilan määrittämiseksi taikka hänen terveytensä palauttamiseksi tai ylläpitämiseksi tehtävät toimenpiteet, joita suorittavat terveydenhuollon ammattihenkilöt tai joita suoritetaan terveydenhuollon toimintayksikössä taikka terveydenhuollon ammattihenkilön ohjauksessa tai valvonnassa⁶.

Potilasturvallisuus, patientsäkerhet, patient safety

Terveydenhuollossa toimivien yksilöiden ja organisaation periaatteet ja toiminnot, joiden tarkoituksena on varmistaa hoidon turvallisuus sekä suojata potilasta vahingoittumasta.

Potilaan näkökulmasta sitä, että potilas saa tarvitsemansa ja oikean hoidon, josta aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa⁷.

Potilasturvallisuuskulttuuri

Potilaiden turvallista hoitoa edistävä systemaattinen toimintatapa, sitä tukeva johtaminen, arvot ja asenteet. Sisältää riskien arvioinnin, ehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet sekä toiminnan jatkuvan kehittämisen⁸.

Potilasturvallisuus käsittää hoidon turvallisuuden, laiteturvallisuuden ja lääkehoidon turvallisuuden. Vaaratapahtumat ovat mahdollisia, vaikka henkilökunta on ammattitaitoista ja työhönsä sitoutunutta ja toiminta varsin säädeltyä. Potilasturvallisuus käsittää tiivistäen kaikki periaatteet ja toiminnot, joilla varmistetaan potilaiden hoidon turvallisuus. Se sisältää poikkeamien hallinnan ja niistä johtuvien haittojen ehkäisyn. Kuviossa 1 kuvataan hoidon vaaratapahtumat laiteturvallisuuden sekä hoidon ja lääkehoidon turvallisuuden pohjalta.

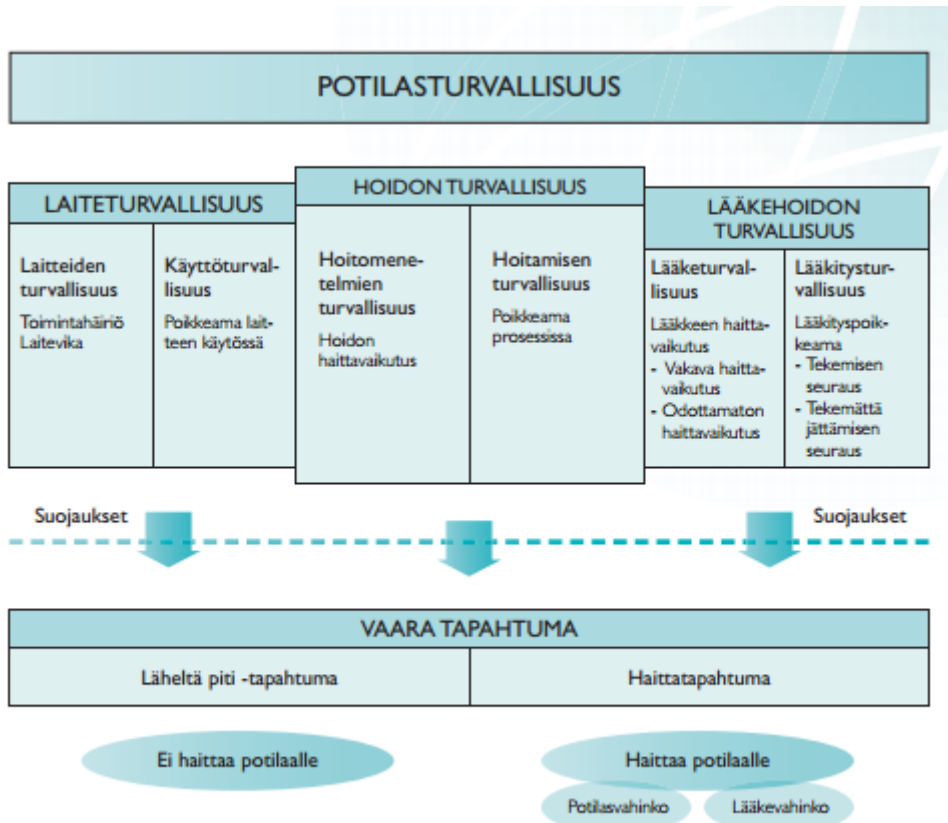
---

⁵ Ibid

⁶ Ibid

⁷ Ibid

⁸ Ibid

Kuvio 1. Potilasturvallisuuden keskeisiä termejä ja käsitteitä⁹.

⁹ Ibid

3. POTILASTURVALLISUUDEN LINJAUKSET

3.1 Johdanto

Tässä luvussa kuvataan potilasturvallisuuden linjauksia, joiden tarkoituksena on kehittää potilasturvallisuutta terveydenhuoltoyksikössä kauttaaltaan.

Terveydenhuoltoyksikön toiminta ja tavoitteet ovat luettavissa Paraisten kaupungin strategiasta. Kaupungin strategia on sosiaali- ja terveydenhuollon osalta seuraava:

- 1) Asumisen Paraisilla tulee olla turvallista, terveellistä ja ympäristöystävällistä.
- 2) Tarjoamme hyviä lähipalveluita eri elämäntilanteissa.
- 3) Panostamme ehkäiseviin palveluihin, palveluinnovaatioihin ja kodinomaiseen asumiseen¹⁰.

Terveydenhuollon toiminta käsittää talousarvion ja taloussuunnitelman mukaan seuraavat osa-alueet:

Perusterveydenhuolto ja sairaanhoito kaikille kuntalaisille ja kiireellinen hoito kaikille tarvitseville.

Lasten- ja äitiysneuvola, kouluterveydenhuolto, opiskelijaterveydenhuolto ja työterveyshuolto sekä hammashoito. Vuodeosastoilla annettava akuutti ja kuntouttava hoito, intervalli- ja pitkäaikaishoito sekä niihin kuuluvat tukitoiminnot, psykologi-, puheterapia-, laboratorio-, fysioterapia-, apteekki- ja keskusvarastotoiminta.

Visiona on kehittynyt ja tehokas, toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin sopeutuva terveydenhuolto¹¹.

Potilasturvallisuussuunnitelma koskee Paraisten kaupungin koko terveydenhuoltoa. Tämä edellyttää johdon ja koko henkilökunnan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin sekä saumatonta yhteistyötä eri toimintayksiköiden välillä. Jotta koko henkilökunta voi muodostaa yhteisen käsityksen ja saada informaatiota potilasturvallisuudesta ja esimerkkejä riskitekijöistä päivittäisessä työssä, kaikki välittömään hoitotyöhön osallistuvat työntekijät (sekä lääkärit että hoitotyöntekijät) suorittavat verkkokoulutuksen ”Potilasturvallisuutta taidolla”. Koulutus on saatavilla verkossa www.potilasturvallisuusportti.fi. Paraisten kaupunki on liittynyt

---

¹⁰ Paraisten kaupunki. Länsi-Turunmaan strategia 2020.

¹¹ Paraisten kaupungin talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2013–2015, hyväksytty 2012.

palveluun, joka on toistaiseksi maksuton Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kunnille ja käytettävissä vuoden 2014 loppuun asti.

3.2 Potilasturvallisuuden linjausten täytäntöönpano

Linjausten täytäntöönpano edellyttää organisaation kaikilla tasoilla systemaattista työtä. Tällä tavoin laadukasta ja turvallista hoitoprosessia voidaan tukea. Eri ammattiryhmien välinen yhteistyö on edellytyksenä potilasturvallisuuden parantamiselle ja hoito- ja toimintatapojen kehittämiseksi. Seuraavassa on kuvattu johdon, esimiesten ja työntekijöiden vastuut potilasturvallisuutta koskevan perustoimintaohjelman toteuttamisessa.

Organisaation johdon ensisijainen vastuu on toiminnan suunnittelu, seuranta, toimintalinjaukset ja resursointi. Potilasturvallisuuden linjausten täytäntöönpanossa johto

- tuo esiin potilasturvallisuuden ensisijaisena arvona toiminnassa sekä tukee avoimen ja oikeudenmukaisen potilasturvallisuuskulttuurin kehittymistä
- suuntaa organisaation strategiset tavoitteet potilaiden tarpeiden mukaisesti ja seuraa potilaslähtöisyyden käytännön toteutumista
- arvioi päätöksenteossa suunniteltujen toimien vaikutukset vallitseviin toimintatapoihin, resursseihin ja osaamisvaatimuksiin
- seuraa potilasturvallisuuden kehitystä eri raportointiohjelmien avulla
- varmistaa, että ajantasaiset ja tarpeiden mukaiset prosessikuvaukset ja hoitoketjut on laadittu ja käytettävissä.

Esimiesten ensisijaisina tehtävinä ovat toiminnan sujuvuuden varmistaminen, seuranta ja kehittäminen. Potilasturvallisuuden linjausten täytäntöönpanossa esimiehet

- ylläpitävät työyksikössä avointa keskustelua potilasturvallisuudesta tukien syyllistämättömän ilmapiirin kehittymistä
- kannustavat vaaratapahtumien raportointiin ja kehittävät toimintaa palautteen perusteella

- pitävät säännöllisesti esillä potilasturvallisuusasiat työpaikkakokouksissa, henkilöstön palaverissa ja osastotunneilla. Antavat henkilöstölle mahdollisuuden tuoda esille omat näkemyksensä toiminnan kehittämistarpeista.
- panostavat kaikkien henkilöstöryhmien sitouttamiseen yhteisiin toimintatapoihin
- varmistavat, että toimintayksikössä on selkeä perehdyttämisohjelma sijaisille ja uusille työntekijöille, valvovat sen noudattamista ja huolehtivat henkilöstön riittävästä perehdytyksestä ennen uusien menettelytapojen, hoitokäytäntöjen tai laitteiden käyttöönottoa
- antavat rakentavaa palautetta henkilöstölle säännöllisesti ja oikea-aikaisesti.

Henkilöstön ensisijaisena tehtävänä on potilaslähtöisen hoidon toteuttaminen, seuranta ja kehittäminen. Potilasturvallisuuden linjausten täytäntöönpanossa henkilöstö

- toteuttaa hoidon turvallisesti soveltaen näyttöön tai hyviin hoitokäytäntöihin perustuvia ja vaikuttavia menetelmiä
- varmistaa, että yhteistyö ja tiedon kulku hoitoon osallistuvien tahojen välillä on saumatonta
- osallistuu laadun ja potilasturvallisuuden seurantaan sekä toiminnan kehittämiseen
- varaa potilaalle riittävästi aikaa, jotta potilaalle voidaan antaa riittävä selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista sekä muista seikoista, joilla on merkitystä hoitopäätösten kannalta
- sopii hoidosta yhteisymmärryksessä potilaan ja mahdollisesti hänen omaistensa tai läheistensä kanssa
- antaa potilaalle tietoa siitä, miten hän voi antaa palautetta hoidostaan
- huolehtii omien tietojen ja taitojen jatkuvasta kehittämisestä ja ajantasaisuudesta osallistumalla täydennyskoulutukseen.

Malli on muokattu Paraisten kaupungin terveydenhuoltoyksikköä varten Vaasan sairaanhoitopiirin mallin pohjalta¹².

3.3 Potilasturvallisuuskulttuuri

Terveyden- ja sairaanhoidossa turvallisuuskulttuuri on yksilöiden ja yhteisön tapa toimia siten, että varmistetaan potilaiden saaman hoidon turvallisuus potilaan tarpeiden pohjalta. Potilasturvallisuuskulttuuri sisältää potilaiden turvallista hoitoa edistävän systemaattisen toimintatavan. Toimintatapaan sisältyy sitä tukeva johtaminen, arvot ja asenteet. Potilasturvallisuuskulttuuriin kuuluu riskien arviointi, ehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet sekä toiminnan jatkuva kehittäminen. Yhteisen vastuun ottaminen luo potilasturvallisuuskulttuurin perustan¹³.

Luottamuksellisessa ja avoimessa ilmapiirissä havaittuja poikkeamia eli läheltä piti -tapahtumia ja haittatapahtumia käsitellään avoimesti osana toiminnan kehittämistä ja niiden seurauksena järjestelmiä tarkistetaan. Avoimessa potilasturvallisuuskulttuurissa henkilöstö, potilaat ja omaiset uskaltavat puuttua toiminnassa tai ympäristössä havaitsemiinsa potilasturvallisuutta uhkaaviin tekijöihin. Haittatapahtumassa osallisina olleille henkilöille tulee tarjota tukea. Potilasturvallisuuskulttuurin tavoitteena on saada aikaan avoin ilmapiiri, jossa haittatapahtumia tai läheltä piti -tapahtumia tarkastellaan järjestelmässä esiintyvien puutteiden pohjalta, ja niiden pohjalta käydään läpi hoitokäytäntöjä ja kehitetään toimintaa. Johto ja esimiehet ovat erityisen tärkeässä asemassa avoimen ja oikeudenmukaisen potilasturvallisuuskulttuurin edistämässä¹⁴.

Paraisten kaupunki käyttää HaiPro-ohjelmaa läheltä piti -tapahtumien ja haittatapahtumien raportointiin. Nimi HaiPro tulee sanoista haittatapahtumien raportointiprosessi. Yksiköiden esimiehet sekä potilasturvallisuusasioista vastaava johto, johon kuuluvat ylilääkäri, hoitotyön päällikkö ja potilasturvallisuusvastaava, seuraavat raportteja.

---

¹² Vaasan keskussairaala, 2012.

¹³ Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2009:3.

¹⁴ Ibid

Potilasturvallisuuskulttuuria on kehitettävä keskittyen koko järjestelmään eikä yksittäiseen yksilöön:

- Keskitytään ympäristöön ja olosuhteisiin, joissa henkilöstö työskentelee, ei yksittäiseen yksilöön
- Kysytään ”miksi?”, ei ”kuka?”
- Luodaan tukijärjestelmä rajoittamaan poikkeamien esiintymistä
- Hyväksytään se, että kaikki tekevät virheitä, koska inhimillinen tekijä vaikuttaa aina
- Haittatapahtumat ja läheltä piti -tapahtumat nostetaan esille ja niistä informoidaan toiminnan kehittämiseksi
- Henkilöstöä kannustetaan raportoimaan poikkeamista ja uskaltamaan ilmaista epävarmuutensa ja pelkonsa¹⁵.

---

¹⁵ Vaasan keskussairaala, 2012.

4. POTILASTURVALLISUUSJÄRJESTELMÄ

Tässä luvussa kuvataan toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää potilasturvallisuutta. potilasturvallisuusjärjestelmän eli potilasturvallisuutta edistävän toiminnan kuvauksesta. Tämän osan muodostavat johtamisjärjestelmä, työryhmät ja vastuuhenkilöt, potilasturvallisuusraportit sekä riskeistä ilmoittaminen ja riskien käsittely.

4.1 Johtamisjärjestelmä

Potilasturvallisuuden systemaattinen kehittäminen perustuu aktiiviseen tiedon hankintaan ja käsittelyyn sekä siihen perustuvaan toiminnan kehittämiseen.

Potilasturvallisuuden kehittämiseen käytettävä tiedonhankinta perustuu:

- HaiPro-raportteihin
- riskien arviointiin
- Hilmo-raportteihin
- Valviralle tehtyihin ilmoituksiin
- käsidesinfiointiaineen kulutukseen
- infektioista laadittuihin tilastoihin (MRSA,VRE, chlostridium, ESBL)

Toiminnan kehittämisen tärkeitä alueita ovat:

- osaamisen kehittäminen
- työprosessien ja toimintatapojen kehittäminen
- työympäristön, välineiden ja laitteiden kehittäminen.

Potilasturvallisuuden kehittäminen ja varmistaminen perustuu jatkuvaan yhteistyöhön johtoryhmän, asiantuntijoiden ja eri työryhmien välillä, joiden kokoonpanoa kuvaillaan myöhemmässä vaiheessa. Potilasturvallisuuden kehittämistä ja turvaamista edeltää raportointiprosessi, jossa on kuusi eri vaihetta:

Ensimmäinen vaihe. Vaaratapahtumien tunnistaminen. Hoitohenkilöstö tunnistaa tilanteet ja ilmoittaa niistä.

Toinen vaihe. Tiedon hankinta eri raporteista. Asiantuntijat, työryhmät ja johtoryhmä hankkivat tiedot.

Kolmas vaihe. Yksikön esimies ottaa vastaan ilmoitukset, luokittelee ja analysoi ne ja arvioi riskit. Esimies tekee tämän tarvittaessa yhdessä asiantuntijoiden tai eri työryhmien kanssa.

Neljäs vaihe. Jatkotoimenpiteiden suosittaminen. Käsittelijä ja/tai ylemmän tason päättäjä eli asiantuntijat, työryhmät tai johtoryhmä päättävät toimenpiteistä.

Viides vaihe. Asiantuntijat, työryhmät ja johtoryhmä vahvistavat vastuukysymykset ja toimeenpanevat suositukset.

Kuudes vaihe. Asiantuntijat, työryhmät ja johtoryhmä arvioivat vaikutukset¹⁶.

4.2 Organisaatio ja vastuuhenkilöt

Potilasturvallisuuden täytäntöönpano perustuu seuraavien tahojen toimintaan:

- Johtoryhmä
- Vastuuhenkilöt ja viranhaltijat
- Asiantuntijat ja työryhmät

4.2.1 Johtoryhmä

Johtoryhmän jäsenet ovat terveydenhuoltoyksikön päällikkö, johtava hammaslääkäri, hoitotyön päällikkö, vastaava farmaseutti ja potilasturvallisuusvastaava.

Johtoryhmän vastuulla on varmistaa, että:

- toimintaan on varattu riittävät resurssit laadukkaan ja turvallisen hoidon tuottamiseen
- turvallisuuteen liittyvät vastuut organisaatiossa on selvästi määritelty
- vastuuhenkilöillä on edellytykset tehtäviensä hoitamiseen
- suositukset pannaan täytäntöön.

4.2.2 Vastuuhenkilöt

Terveydenhuoltoyksikön päälliköllä on kokonaisvastuu potilasturvallisuudesta ja hänen tehtävänä on varmistaa, että potilasturvallisuuden hallinta toteutuu yhdenmukaisesti koko organisaatiossa. Hänen tehtävänä on myös varmistaa, että potilaiden valituksista saatu tieto käytetään potilasturvallisuuden edistämiseen. Tehtäviin kuuluu myös varmistaa riittävät resurssit ja edellytykset potilasturvallisuuden ylläpitoon ja kehittämiseen

---

¹⁶ Helovu, Kinnunen, Peltomaa & Pennanen, 2012, s. 121.

terveydenhuoltoyksikössä ja näyttöön perustuvan lääketieteen ja käypä hoito -suositusten noudattaminen hoidossa.

Hoitotyön päällikön tehtävänä on organisoida hoitotyö potilasturvallisuussuunnitelman linjausten mukaisesti. Hoitotyön päällikkö raportoi tuotevalmistajille ja Valviralle laitteisiin ja varusteisiin liittyvistä ilmoituksista.

Osastonhoitajien, vastaavien sairaanhoitajien, fysioterapeutin, laboratoriohoitajien ja terveydenhoitajien tehtävänä on organisoida hoitotyö potilasturvallisuussuunnitelman linjausten mukaisesti. Laitteisiin ja varusteisiin liittyvistä ilmoituksista ilmoitetaan hoitotyön päällikölle Valviran lomakkeella, joka on Loggissa → Sosiaali ja terveys → Potilasturvallisuus. Potilasturvallisuusvastaavalle jätetään raportit potilasturvallisuusasioista, ilmoituksista ja toimenpiteistä elokuussa ja helmikuussa.

Työsuojelupäällikkö huolehtii yhteistyöstä, jolla pyritään estämään työtapaturmia, ammattitauteja ja työperäisiä sairauksia. Toimenpiteet suunnataan työhön, työympäristöön ja henkilöstöön.

Työnantaja vastaa työpaikan työsuojelusta ja työympäristöstä. Työturvallisuuslain mukaan työnantajan on otettava huomioon kaikki työn laatuun, työolosuhteisiin, työntekijöiden ikään ja ikääntymiseen, sukupuoleen ja ammattitaitoon liittyvät seikat sekä muut tarpeelliset tekijät suojatakseen työntekijöitä tapaturmilta tai terveystaaroilta. Mikäli työntekijä huomaa työsuojelussa puutteita, hänen on heti ilmoitettava puutteista esimiehelleen tai työsuojelupäällikölle ja työsuojeluvaltuutetulle. Työsuojeluun liittyvien aiheiden käsittely, suunnittelu ja seuranta tapahtuu yhteistyötoimikunnassa¹⁷.

Potilasasiamies neuvoo ja ohjaa potilaita, heidän omaisiaan ja sairaalahenkilökuntaa potilaan asemaan ja oikeuksiin liittyvissä asioissa. Tietoa potilasasiamiehestä kaupungin verkkosivuilla¹⁸.

Tietosuojavastaava toimii henkilöstön asiantuntijana sekä hyvää henkilötietojen käsittelytapaa koskevissa että salassapitoon liittyvissä asioissa¹⁹.

---

¹⁷ Paraisten kaupunki, työsuojelu.

¹⁸ Paraisten kaupunki, potilasasiamies.

Potilasturvallisuusvastaava toimii potilasturvallisuusasioiden asiantuntijana. Hänen tehtävänä on edistää potilasturvallisuutta yhteistyössä yksiköiden esimiesten kanssa. Hän laatii raportin johtoryhmälle kahdesti vuodessa, maaliskuussa ja syyskuussa. Hänen tehtäviinsä kuuluu potilasturvallisuussuunnitelman laatiminen ja päivittäminen.

Vastaava farmaseutti laatii kerran vuodessa raportin lääkehoidon poikkeamista. Hän kutsuu koolle ylilääkärin, hoitotyön päällikön, vastaavat sairaanhoitajat ja osastonhoitajat keskustelemaan turvallisesta lääkehoidosta. Ryhmä arvioi yhdessä lääkehoidon turvallisuutta ja siihen liittyviä riskejä. Hänen tehtäviinsä kuuluu myös turvallisen lääkehoidon koulutuksen, LOVen, seuranta. Yksiköiden esimiehet vastaavat lääkehoitosuunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä.

Infektioitaudeista vastaavan terveydenhoitajan tehtävänä on neuvoa yleisöä yleisvaarallisista tartuntataudeista ja toimia kaupungin yhteyshenkilönä sairaalainfektioihin liittyen sairaanhoitopiirin suuntaan²⁰.

4.2.3 Työryhmät

Lääkeryhmään kuuluvat vastaava farmaseutti, ylilääkäri, vastaavat sairaanhoitajat ja osastonhoitajat. Tehtäviin kuuluu poikkeamista tehtyjen raporttien analysointi, oman yksikön lääkehoitosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen, tilaisuuden varaaminen henkilöstölle LOVE-koulutuksen suorittamista varten, turvallisen lääkehoidon lupien seuranta, poikkeamista tehtyjen raporttien toimittaminen edelleen vastaavalle farmaseutille ja turvallista lääkehoitoa koskevien kehitysehdotusten ja toimenpiteiden esittäminen.

Apulaisylilääkärin sekä sairaanhoitajien ja terveydenhoitajien muodostama laaturyhmä työskentelee uusien hoitoa koskevien toimintamallien ja prosessien kehittämisen parissa.

Hygienia työryhmä on valmisteilla, sen jäseniksi on suunniteltu infektioitaudeista vastaava terveydenhoitaja sekä sairaanhoitajia eri yksiköistä.

---

¹⁹ Paraisten kaupunki, tietoturva.

²⁰ Paraisten kaupunki, infektiot.

Sähköisten potilastietojen käytön valvontatyöryhmässä ovat tietosuojavastaava ja lokitietojen valvonnan vastuuhenkilöt. Ryhmä valvoo sähköisten potilastietojen käyttöä terveyden- ja sairaanhoidon toimintayksiköille asetettujen velvoitteiden mukaisesti²¹.

4.3 Potilasturvallisuusraportti

Vastaavat sairaanhoitajat ja osastonhoitajat laativat yksikkökohtaiset potilasturvallisuusraportit kahdesti vuodessa toimitettaviksi edelleen potilasturvallisuusvastaavalle. Raportteihin tulee sisältyä

- merkittävimmät vaaratapahtumat sekä niiden perusteella annetut suositukset ja suoritettavat toimenpiteet
- tunnistetut potilasturvallisuuden riskit ja niihin varautuminen
- koko organisaation potilasturvallisuutta koskevien kehittämishankkeiden toteutuminen yksikössä
- suunnitelmat kehittämissuosituksien toteuttamisesta ja kehityssuuntaukset
- ilmoitusaktiivisuus ja suuntaukset HaiPro-ilmoituksiin liittyen
- HaiPro-tapahtumatyyppit ja suuntaukset
- potilaspalaute; potilaiden ja omaisten esittämät mahdolliset riski- ja kehitysalueet on ilmoitettava
- yhteenveto yksikön tilanteesta potilasturvallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna
- infektioraportti: yksikössä esiintyneiden infektioiden määrä, käsidesinfointiaineen kulutus.

Säännöllisten keskustelujen ja riskiarviointien on tultava osaksi osastokokousten normaalia kokouskäytäntöä. On toivottavaa, että henkilökunta osallistuu keskusteluihin mahdollisimman laajasti.

Raportit toimitetaan potilasturvallisuusvastaavalle helmikuussa ja elokuussa. Syyskuussa potilasturvallisuusvastaava esittää johtoryhmälle potilasturvallisuuden suuntaukset ja maaliskuussa raportin, johon sisältyy

---

²¹ Paraisten kaupunki, tietosuoja.

- yhteenveto yksiköiden raporteista
- sairaalahygieniaraportti
- potilasasiamiehen raportti
- Hilmo-raportti
- HaiPro-raportti
- Valviran raportti
- arvio potilasturvallisuuteen liittyvistä osa-alueista, joita tulee kehittää.

Raportti muodostaa perustan päätettäessä, mitkä toimenpiteet organisaatiossa toteutetaan. Raporttien pohjalta pyrimme tunnistamaan mahdolliset vaaratekijät, arvioimaan niihin liittyvät riskit ja päättämään toimista riskien hallitsemiseksi.

Raportti toimii myös välineenä, jonka avulla esimiehet ja henkilökunta pysyvät tietoisena potilasturvallisuuden tilasta ja jonka avulla toimintaa kehitetään.

4.4 Riskeistä ilmoittaminen ja riskien hallinta

Ilmoitukset vaaratapahtumista tehdään HaiPro-järjestelmään, ja kaikki työntekijät voivat tehdä ilmoituksen järjestelmään intranetin kautta. Linkki HaiPro-ilmoitustietokantaan on TK-dokumenttien alla. Järjestelmään syötettävä tieto on luottamuksellista eikä sitä saa käyttää muihin tarkoituksiin. Kaikki vaaratapahtumat, joista aiheutui tai olisi voinut aiheutua vahinkoa potilaalle, on ilmoitettava. Vaaratapahtumista ja turvallisuusriskeistä on ilmoitettava ainakin silloin, kun

- ilmoitus voi johtaa potilasturvallisuuden paranemiseen
- muut voivat oppia ilmoituksen kautta saatavasta tiedosta
- toimintajärjestelmä ja sen sisältämät turvallisuuden hallintakeinot eivät toimineet tarkoitetulla tavalla
- vaaratapahtumailmoitus tehdään HaiPro-järjestelmään, vaikka samasta tilanteesta olisi raportoitu lakisääteistä ilmoitusmenettelyä käyttäen.

Tapahtumayksikön esimies käsittelee ja luokittelee ilmoitukset viimeistään kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Ilmoitukset käsitellään aina siinä yksikössä, missä vaaratapahtuma on sattunut, joten tarvittaessa ilmoitus siirretään käsiteltäväksi oikeaan

yksikköön. Käsittelijä voi siirtää yksikön toimintaa laajempaa kokonaisuutta koskevat ilmoitukset käsiteltäväksi ylemmälle tasolle organisaatiossa.

Yksiköiden esimiehet ovat saaneet koulutusta raporttien käsittelyyn ja he käsittelevät yksittäiset raportit. Käsittelyssä analysoidaan riskien merkitystä alla olevan riskimatriisin pohjalta eli tarkastellaan seurauksia suhteessa todennäköisyyteen.

	Tyypilliset seuraukset		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Todennäköisyys	Korkeintaan epämukavuutta, hoidon viivästymistä tai pitkittymistä ilman merkittäviä terveysvaikutuksia	Toimenpiteitä vaativia terveysvaikutuksia, hoidon pitkittymistä ja ylimääräistä kärsimystä, tilapäinen työkyvyttömyys	Kuolema tai pysyviä vakavia vaikutuksia, elämänlaatua huomattavasti heikentäviä vammoja, pysyvä työkyvyttömyys
Epätodennäköinen Satunnainen vaaratilanne, altistuminen lyhytaikaista, esiintyy harvoin.	I Merkityksetön riski	II Vähäinen riski	III Kohtalainen riski
Mahdollinen Vaara- tai kuormitustilanteet päivittäisiä. Läheltä piti -tapauksia on sattunut.	II Vähäinen riski	III Kohtalainen riski	IV Merkittävä riski
Todennäköinen Vaaratilanteita esiintyy usein ja säännöllisesti. Tapaturmia on sattunut.	III Kohtalainen riski	IV Merkittävä riski	V Vakava riski

Kuva 2. Riskimatriisi (kuva on HaiPro-raportointiohjelmasta)²².

Riskit voidaan jakaa viiteen eri luokkaan:

Riskin suuruus 1

Käsittelijä tilastoi ja luokittelee paikallisesti.

Suoritetaan niissä tilanteissa, joissa tapahtumaan liittyvä riski on merkityksetön ja tapahtuma ei vaadi välittömiä toimenpiteitä.

Riskin suuruus 2–3

Käsittelijä analysoi tapahtuman ja antaa toimenpidesuositukset paikallisesti tarvittaessa 1–2 asiantuntijan avulla.

Suoritetaan niissä tilanteissa, joissa potilaalle aiheutunut haitta tai potentiaalinen haitta on lievä tai kohtalainen.

Tapahtumien kulku, myötävaikuttaneet tekijät sekä tutkinnan perusteella tehdyt johtopäätökset ja suositukset kirjataan HaiPro-järjestelmään tai erilliseen tutkintaraporttiin.

Riskin suuruus 4–5

²² HaiPro.

Erikseen nimettävä selvitysryhmä tutkii asian systeemianalyysin pohjalta.

Suoritetaan niissä tilanteissa, joissa potilaalle aiheutunut haitta tai potentiaalinen haitta on vakava.

Tapahtumien kulku, myötävaikuttaneet tekijät sekä tutkinnan perusteella tehdyt johtopäätökset ja suositukset kirjataan erilliseen raporttiin.

Potilaan ja omaisen on myös mahdollista tehdä vaaratapahtumailmoitus. HaiPro-ohjelmassa on toiminto, jossa potilaat ja omaiset voivat sähköisesti ilmoittaa haitasta tai vaaratapahtumasta. Paraisten kaupungilla ei toistaiseksi vielä ole ohjelmaa. Potilaat ja omaiset voivat tehdä ilmoituksen potilasasiamiehen välityksellä tai suoraan organisaatiolle. Pääasiallisena tavoitteena on tapahtumasta oppiminen ja vastaavien tilanteiden välttäminen tulevaisuudessa.

Laitteita ja tarvikkeita koskevat ilmoitukset tehdään Loggin kautta, Sosiaali ja terveys → Terveydenhuolto → Potilasturvallisuus. Täytetty ilmoitus lähetetään hoitotyön päällikölle, joka tekee ilmoituksen Valviraan ja tuotevalmistajalle.

Terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetun lain²³ 25 §:n mukaan ammattimaisen käyttäjän on ilmoitettava vaaratilanteista, jotka johtuvat terveydenhuollon laitteen ominaisuuksista, suorituskyvyn poikkeamasta tai häiriöstä.

Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun laitteen tai tarvikkeen osuus tapahtumaan on epäselvä. Kaikista vaaratapahtumista, jotka liittyvät laitteisiin tai tarvikkeisiin taikka niiden käyttöön, on ilmoitettava vaaratapahtumien raportointijärjestelmän kautta (HaiPro). Vaaratapahtuman tapahtumayksiköksi merkitään aina se yksikkö, jossa laite tai tarvike sijaitsee. Ilmoitukset käsitellään aina tapahtumayksikössä.

---

²³ Finlex, laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista, 24.6.2010.

5. HENKILÖSTÖN OSALLISTUMINEN

Henkilöstöllä on mahdollisuus saada säännöllisesti tietoa potilasturvallisuuden kehityksestä organisaatiossa ja työyksikössä. Henkilökuntaa informoidaan myös potilasturvallisuuteen liittyvistä ajankohtaisista asioista ja tunnistetuista potilasturvallisuusriskeistä. Lisäksi tuodaan esille perusteita potilasturvallisuuden edistämiseen liittyvistä ohjeista ja suosituksista. Tiedon jakamisessa hyödynnetään sekä organisaation sisältä että HaiPro-ohjelmasta saatavaa tietoa.

Potilasturvallisuudesta tiedotetaan henkilöstölle säännöllisesti. Tarkoituksena on ylläpitää henkilöstön tietoisuutta ajankohtaisista potilasturvallisuuteen liittyvistä asioista, tunnistetuista riskeistä ja riskien hallintaan liittyvistä ohjeista. Tavoitteena on, että tieto on riittävää, ajantasaista ja helposti saatavilla. Henkilöstö voi pitää potilasturvallisuutta koskevat tietonsa ajan tasalla Loggin välityksellä Sosiaali ja terveys → Terveystieteiden tutkimuskeskus → Potilasturvallisuus. Loggin lisäksi potilasturvallisuusasioita käsitellään säännöllisesti osastokokouksissa.

5.1 Uusien työntekijöiden perehdytys

Jokaisella ammattihenkilöllä tulee olla tehtävän vaatima koulutus ja osaaminen sekä riittävät tiedot ja taidot, jotta työ voidaan suorittaa turvallisesti ja hyvin. Työnantaja varmistaa, että jokaiselle työntekijälle, myös lyhytaikaisissa työsuhteissa toimiville tai ulkopuolisten palvelutoimittajien henkilöstölle, annetaan riittävä, hänen työtehtävänsä ja asemansa edellyttämä perehdytys. Perehdytyksestä huolehditaan myös työtehtävien muuttuessa tai pitkään työvapailta olleiden työhön palaavien työntekijöiden kohdalla.

Organisaatiossa huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja ammatillisesta kehitymisestä mahdollistamalla osallistuminen jatko- ja täydennyskoulutukseen. Niissä tehtävissä, joissa ammattihenkilön tulee säännöllisesti osoittaa riittävä osaaminen, tulee olla selkeä menettelytapa osaamisen seurantaan ja varmistamiseen (esimerkkinä lääkehoito).

Jokaisessa yksikössä tulee olla kirjallinen perehdytysuunnitelma, jossa potilasturvallisuusnäkökulma on huomioitu (uudet työntekijät, sisäiset siirrot ja työhön palaavat). Yksikön esimies nimeää ohjaajan perehdytettävälle työntekijälle. Ohjaaja vastaa perehdyttämisen toteuttamisesta suunnitelman mukaisesti.

Perehdytysuunnitelman potilasturvallisuusnäkökulmien tulee sisältää

- potilasturvallisuuden vastuu- ja yhteyshenkilöt
- vaaratapahtumien raportointikäytännöt
- työyksikössä sovellettavat turvallisuutta edistävät käytännöt
- työyksikön poikkeus- ja hätätilaohjeistus
- työyksikössä tunnistetut keskeisimmät potilasturvallisuusriskit
- yleisimmät vaaratapahtumatyypit ja niihin varautuminen
- työtehtävään liittyvät vastuut
- työtehtävään liittyvät turvallisuutta edistävät käytännöt
- yhteistoimintaan liittyvät käytännöt.

5.2 Laillistettujen ammattihenkilöiden tehtävissä toimivat opiskelijat

Yksikön esimiehellä on velvollisuus varmistaa, että laillistetun ammattihenkilön tehtävässä toimiva opiskelija täyttää vaatimukset.

Yksikön esimiehen vastuulla on

- tarkastaa opiskelijan opintosuoritukset
- arvioida opiskelijan edellytykset hoitaa kyseistä sijaisuutta
- tarkentaa opiskelijan tehtävänkuvaus hänen tietojensa ja taitojensa mukaisesti
- seurata, ohjata ja valvoa opiskelijan työtä ja tarvittaessa välittömästi puuttua epäkohtiin
- nimetä opiskelijalle ohjaaja.

6. POTILAAN JA OMAISTEN OSALLISTUMINEN

Potilaan hoitoon liittyvät riskit pyritään tunnistamaan ja arvioimaan heti hoidon alkuvaiheessa. Riskeistä ja riskitasoista kerrotaan potilaalle, ja potilas ja henkilöstö keskustelevat ja käsittelevät asiaa yhdessä. Potilasta hoidetaan yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Potilaalle annetaan ymmärrettävällä tavalla tietoa hänen sairaudestaan ja sen hoidosta, erityisesti lääkehoidosta. Potilaan kanssa keskustellaan hoitoon liittyvistä riskeistä ja odotettavissa olevista tuloksista. Potilaan niin halutessa tieto annetaan myös potilaan luotetulle henkilölle, omaiselle tai läheiselle. Potilasta kuunnellaan ja hän osallistuu hoitonsa suunnitteluun ja toteutukseen²⁴. Potilaalle kerrotaan, kehen hän voi ottaa yhteyttä potilasturvallisuutta koskevissa asioissa. Jos potilaalle on koitunut hoidon seurauksena haittatapahtuma, tästä kerrotaan avoimesti potilaalle. Tapahtuma ja sen mahdolliset seuraukset käydään läpi potilaan, ja hänen niin toivoessa, hänen läheistensä kanssa.

7. POTILASTURVALLISUUSSUUNNITELMAN SEURANTA

Potilasturvallisuussuunnitelman laatimisesta ja täytäntöönpanosta vastaa organisaation johto. Suunnitelman sisältöä arvioidaan säännöllisesti ja päivitetään toimintavaatimusten muuttuessa. Näin toimitaan, jotta suunnitelma palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla konkreettista potilasturvallisuuden kehittämistä. Potilasturvallisuussuunnitelman hyväksyy ylilääkäri.

Potilasturvallisuuden edistämiseen liittyvien menettelytapojen ja toimintaohjeiden, jotka koskevat koko organisaatiota tai erillisiä yksiköitä, laatimisesta ja ylläpidosta vastaavat yksiköiden esimiehet ja vastuhenkilöt.

Jokainen ammattihenkilö on velvollinen soveltamaan sovittuja toimintatapoja työssään. Esimiehen tehtävänä on varmistaa, että potilasturvallisuuden riskien hallintaan liittyvät käytännöt on selkeästi kuvattu ja että henkilöstöllä on edellytykset käytäntöjen soveltamiseen toiminnassa. Työprosessien tulee olla helposti hahmotettavia ja tarvittava tieto päivittäiseen tekemiseen helposti saatavilla. Lisäksi esimiesten tulee varmistaa riittävä osaaminen ja ymmärrys yhteisten toimintatapojen merkityksestä potilasturvallisuuden kannalta.

---

²⁴ Finlex, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).

8. OHJEET JA YKSITYISKOHTAISET MENETTELYTAVAT

Tässä luvussa kerrotaan menetelmien ohjeistamisesta ja potilasturvallisuutta edistävistä käytänteistä eli yksityiskohtaisista menetelmistä ja ohjeista, jotka koskevat joko koko organisaatiota tai yksittäisiä yksiköitä.

Osa potilasturvallisuuden varmistamiseen liittyvistä menettelytavoista tehdään yksikkökohtaisesti. Tähän lukuun liitetään yksiköiden noudattamat ohjeet liitteiksi.

Näitä ovat:

Uuden työntekijän perehdytys

Lääkehoitosuunnitelma

Muut laaditut ohjeet, kuten esim. tarkistuslistat

Koko organisaatiota koskevat ohjeet:

Valmiussuunnitelma

Valmiussuunnitelman päivittämisestä vastaa johtava lääkäri. Poliklinikkahoitaja päivittää henkilöstön yhteystiedot noin kolmesti vuodessa.

3–5 vuoden välein arvioidaan valmiustasoa kehittävät toimenpiteet sekä tarkistetaan ja eritellään suunnitelman perusteet ja toimivuus. Valmiussuunnitelman liitteitä ovat katastrofisuunnitelma, henkilöstön nimet ja yhteystiedot sisältävä luettelo (ei yleiseen jakeluun), luettelo valmiusryhmän reppujen sisällöstä (ei yleiseen jakeluun) ja joditabletit.

KIRJALLISUUSLUETTELO

Awanic Oy. HaiPro. Terveydenhuollon vaaratapahtumien raportointijärjestelmä. Haettu 21.10.2013. Osoite <http://83.150.87.4/haipro/20/riskimatriisi.asp?LID=5260&kieli>

Finlex. Terveydenhuoltolaki. 30.12.2010. Haettu 11.8.2013. Osoite <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Finlex. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). Haettu 11.8.2013. Osoite <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Finlex. Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista, 24.6.2010. Haettu 11.8.2013. Osoite <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100629>

Finlex. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta, 15.4.2011. Haettu 11.8.2013. Osoite http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/terveyspalvelut/potilasturvallisuus

Helovuori, A., Kinnunen, M., Peltomaa, K., Pennanen, P. 2012. Potilasturvallisuus. Fioca Oy. Helsinki.

Paraisten kaupunki: Työsuojelu. Haettu 6/2013. Osoite http://www.parainen.fi/logg/Personalarenden/arbetarskydd/fi_FI/arbetarskydd/

Paraisten kaupunki: Talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2013–2015. Haettu 6/2013. Osoite http://www.pargas.fi/web/forvaltning_och_fortroendeorga/fi_FI/budgeten/

Paraisten kaupunki: Tietoturva. Haettu 11.8.2013. Osoite http://www.parainen.fi/logg/social_och_halsovard/halsovardsenheten/fi_FI/dataskydd/

Paraisten kaupunki. Potilasasiamies. Haettu 6/2013. Osoite http://www.pargas.fi/web/tjanster/halsa/fi_FI/patientombudsman/

Paraisten kaupunki. Länsi-Turunmaan strategia 2020. Haettu 21.10.2013. Osoite http://www.pargas.fi/web/kommuninfo/strategier/fi_FI/stads_strategi/_files/84847459581821401/default/Strategia.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Edistämme potilasturvallisuutta yhdessä. Suomalainen potilasturvallisuusstrategia 2009–2013. Julkaisu 2009:3, s. 13, 14, 20,21.

Vaasan keskussairaala, 2012. Vaasan keskussairaalan laadunhallinnan ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanon suunnitelma. Haettu 11.8.2013. Osoite http://www.vaasan keskussairaala.fi/Suomeksi/Ammattilaiset_ja_rekrytointi/Potilasturvallisuus